

Animal welfare, etológia és tartástechnológia

Animal welfare, ethology and housing systems

Volume 4

Issue 2

Különszám

Gödöllő
2008

HOL TART A MAGYARTARKA TENYÉSZTÉS; ERŐSSÉGEK, FEJLESZTÉSI IRÁNYOK ÉS PERSPEKTÍVÁK

Húth Balázs, Füller Imre, Harmat Ákos

Magyartarka Tenyésztők Egyesülete
7150 Bonyhád Zrínyi u. 3.
info@magyartarka.axelero.net

Összefoglalás

A magyartarka fajta termelési paramétereit (tej és hús) a céltudatos tenyésztő munkának köszönhetően évről-évre növekvő tendenciát mutatnak. A 2006. évi országos zárási adatok alapján a laktációs tejtermelés 5302 kg tej, 3,77% tejszír- és 3,32% tejfehérje-tartalommal. Ezzel szemben a bikanevelő tehenek átlagos termelése 7002 kg tej, 3,82% zsír- és 3,36% fehérjetartalom mellett. A bikaelőállító tehenek tejtermelési mutatói és az országos átlag között 1700 kg eltérés mutatkozik. Ez azt jelenti, hogy a fajta genetikai képességei jóval meghaladják a jelenlegi termelési színvonalat, a különbség oka elsősorban takarmányozás- és tartástechnológiai eredetű. A hústermelő képesség tekintetében a magyartarka a hegyitarka fajtaváltozatok élvonalába tartozik, hiszen a magyar tenyész bikák vágási % és a színhús kitermelés tenyészértéke az európai átlag feletti. A hatékonyságnövelés egyik legfontosabb láncszeme a kimagasló anyagcsere-stabilitással, jó fertilitással és hosszú, hasznos élettartammal bíró problémamentes tehen. Ezért a tenyészbika-előállításban a tej- és a hústermelés növelése mellett nagy hangsúlyt kell fektetni a termelés jövedelmezőségét közvetetten befolyásoló, ún. másodlagos (fitness) értékmérő tulajdonságok (fertilitás, ellés lefolyás, hasznos élettartam, fejési sebesség, szomatikus sejtszám) javítására is. Amennyiben a termelési mutatók folyamatos genetikai javítása mellett a tárgyalt funkcionális tulajdonságok esetében is meg tudjuk tartani az eddig tapasztalt pozitív tendenciát, a magyartarka versenyképessége garantált.

Kulcsszavak: magyartarka fajta, laktációs tejtermelés, bikanevelő tehenek átlagos termelése, hústermelő képesség, másodlagos (fitness) értékmérő tulajdonságok

The stage of breeding of the Hungarian Red Spotted (Simmethal) Breed; strong points, directions in improvement and perspectives

Abstract

Thanks to the consistent breeding efforts, the milk and beef production traits of *Hungarian Red Spotted* (Simmethal) breed show a year-by-year increasing tendency. The breed's national average of *standard lactation milk yield* was 5302 kg with 3.77% milk fat and 3.32% milk protein content in the 2006 recording year. The *bull mothers' averages* in the same year (in the same roll) were: 7002 kg; 3.82%; 3.36%. The milk yield different of the bull mothers to the national average are + 1700 kg. It means that the genetic capabilities of the breed are far exceeding the present average yields, the reasons of the different can be originated from feeding and housing technology. The *beefing ability* of Hungarian Red Spotted (Simmethal) breed is on a leading edge of the group of Simmenthal breeds, as the Breeding Value the Hungarian bulls in dressing percentage and in lean meat production is above the European average. One the most important part to improve efficiency is the „problem-free cow” with a paramount level of metabolic stability, good level of fertility and longevity. This is the reason why a great emphasis has also to be placed in the breeding bull selection on the development of the so called „*secondary (fitness) traits influencing profitability of production directly*” (e.g.: fertility, calving ease, longevity, milking speed, SCC), besides the improvement of milk and beef production. In the case of sustenance of the positive tendencies have been also achieved in the development of functional traits besides the continuous genetic improvement of production yields, the competitive edge of the Hungarian Red Spotted (Simmethal) breed is warranted.

Keywords: Hungarian Red Spotted (Simmethal), standard lactation milk yield, bull mothers' averages, beefing ability, secondary (fitness) traits

A magyartarka tenyésztésszervezését, genetikai fejlesztését és nemzetközi képviselőjét a *Magyartarka Tenyésztők Egyesülete* látja el, amelynek 2007. december 31-i taglétszáma 1569 fő. Öröndetes tény, hogy évek óta növekszik azon gazdák száma, akik a fajta tenyésztésében látják maguk és családjuk megélhetését, boldogulását.

A *Magyartarka Tenyésztők Egyesülete* koordinálásába tartozó tenyészetekben a regisztrált tehén létszám 29 603, melyből 16 009 fejt (kettőshasznosítású) tehén, míg 13 594 nem fejt (húshasznosítású) tehén található.

A fejt állományok tejtermelési és reprodukciós tulajdonságainak alakulását az 1. és a 2. táblázat mutatja be.

1. táblázat: A fejt állományok országos laktációs eredménye, n= 5399 (2006)

	Tej, kg(1)	Zsír, kg(2)	Zsír, %(3)	Fehérje, kg(4)	Fehérje, %(5)	Átl. fejési sebesség, kg/perc(6)
Átlag laktáció 2,9(7)	5302	200,1	3,77	175,9	3,32	1,87
A 10 legjobb termelésű tenyészet átlaga(8)	5979	233,7	3,80	200,1	3,34	1,93

Table 1. The national lactation results of the dairy herds, n=5399 (2006)

Milk yield, kg(1), fat, kg(2), fat %(3), protein, kg(4), protein, %(5), average milking speed, kg/min(6), average lactation(7), the average of the 10 best milking farms(8)

2. táblázat: A fejt állományok reprodukciós tulajdonságainak alakulása, n= 5399 (2006)

A két ellés közötti napok száma, nap(1)	410
Az első elléskori életkor, hónap(2)	27,9

Table 2. Reproductive qualities of the dairy herds, n=5399 (2006)

Calving period, day(1), age at first calving, month(2)

Az elmúlt években *fokozott érdeklődés* mutatkozik a *fajta húshasznú változatának* tenyésztése iránt, amely a jó hústermelő és borjúnevelő képességével magyarázható. A magyartarka választott hímivarú borjak nemcsak hízóalapanyagként, hanem végsúlyra hizlalt bikaként is biztonságosan értékesíthetők. A tehenek jól alkalmazkodnak a hazai – sokszor szélsőséges – legelőviszonyokhoz és biztosítják a borjak törésmentes fejlődéséhez nélkülözhetetlen tejet (3. táblázat).

3. táblázat: A nem fejt állományok választási eredményeinek alakulása (2006)

	Hímivar(1)	Nőivar(2)
205 napra korrigált választási súly, kg(3)	253	246

Table 3. The weaning results of the beef herds (2006)

Male(1), female(2), live weight adjusted to 205th day of age, kg(3)

A tenyészbika előállítását a fejt és nem fejt bikaelőállító tenyészetekben végezzük. A Szakbizottság minden év első ülésén határozza meg a bikanevelő tehennel szemben támasztott követelményeket. Ez a tehénlétszám a termelésellenőrzött állomány *legjobb 1-3%-a*. *Kettőshasznú* (fejt állományokban) 11 tenyészetben *159 bikanevelő tehén*, amelyek KTI-értékének *112 felett* kell lenni. A 2007. évben a célpárosított bikaelőállító tehének KTI átlaga 130,7, az átlagosan 7002 kg tejben 501 kg hasznosanyagot termeltek. *Húshasznú* (nem fejt állományokban) 6 tenyészetben 74 bikanevelő tehén, amelyek *minősítő index átlaga 106%*.

A célpárosításból születő bikaborjak az állatorvosi forgalomképesség igazolása után központi sajátjeljesítmény vizsgáló (KSTV) állomásra kerülnek. A *tenyészbika-jelöltek* KSTV alatti súlygyarapodását a 4. táblázat foglalja össze.

4. táblázat: A tenyészbika-jelöltek STV-eredményei

A tenyészbika-jelöltek központi STV-eredményei(1)	
KSTV alatti súlygyarapodás(2)	1771 g/nap
életnapi súlygyarapodás(3)	1426 g/nap
A tenyészbika-jelöltek üzemi STV-eredményei(4)	
205 napra korrigált élősúly(5)	249 kg
ÜSTV alatti súlygyarapodás(6)	1666 g/nap
Életnapi súlygyarapodás(7)	1479 g/nap

Table 4. The STV results of the breeding bull candidates

The central testing results of the breeding bull candidates(1), weight gain under testing, g/day(2), weight gain per day of life, g/day(3), the farm testing results of the breeding bull candidates(4), live weight for 205 days, kg(5), weight gain under testing, g/day(6), weight gain per day of life, g/day(7)

A KSTV zárását követően a *tenyészbika-jelöltek minősítésre kerülnek*, ahol mesterséges termékenyítésre vagy természetes fedezettetésre alkalmas, valamint továbbtenyésztésre alkalmatlan minősítést kapnak. A *mesterséges termékenyítésre alkalmas tenyészbika-jelöltek* fejt és nem fejt állományokban egyaránt ivadékteljesítmény vizsgálatban vesznek részt, évente két alkalommal.

Mivel a magyartarka egy kettőshasznosítású fajta, tehát a nemesítés során a tejtermelő és a hústermelő képességet egyaránt javítanunk kell, ezért tenyészbikáink már nemcsak „*tejenyészértékkel*” (KTI) és küllem tenyészértékkel, hanem 2004 óta szomatikus sejtszám és „*hústenyészértékkel*”, valamint 2007-től *hasznos élettartam tenyészértékkel* is rendelkeznek. Megkezdődtek az előkészületek a *fitnesz tulajdonságok* (ellés lefolyás, fertilitás, fejhetőség) Ausztriával és Németországgal közös becslésére is. A *Kettős Termelési Indexet* (KTI) a tejmenyiség, a tejsír-és tejfehérje mennyiség tenyészértékeinek a piaci értéknek megfelelően súlyozott értékeiből számítjuk. A szomatikus sejtszám tenyészérték számításának az alapja a termelésellenőrzés során mért *egyedi sejtszám* adatok. A „*hústenyészérték*” meghatározásához a tenyészbika-jelöltek után *8-15 hímivarú utódot* meghizlalunk, majd az ivadékcsoportok minősítő vágása és ivadékcsoportonként *három féltest* kicsontozás utáni eredményeiből számítjuk a „*hústenyészértéket*”. A tenyészérték számítás keretében 563 hímivarú utódot hizlaltunk meg és vágunk le, amelyek közül eddig 79 féltest került csontozásra. Az eddig feldolgozott 60 egyed után számított legfontosabb hizlalási és vágási paramétereket az *5. táblázat* mutatja be.

5. táblázat: A kicsontozásra került hízóbikák hizlalási és vágási eredményei

Paraméter(1)	n	Átlag(2)	Szórás(3)
Kor, nap(4)	60	497	94,46
Hizlalás alatti súlygyarapodás, g/nap(5)	60	1243	0,47
Vágási %(6)	60	58,95	2,03
Europ-izmoltság (E=1...P=5)(7)	60	2,80	0,69
Rostélyos keresztmetszet, cm ² (8)	60	113,42	17,65

Table 5. The fattening and slaughtering results of the bulls

Parameter(1), average(2), standard deviation(3), age, day(4), weight gain during fattening, g/day(5), slaughtering %(6), EUROP-muscularity(7), ribeye area (8)

A fajta *hústermelő képességének javítása* mellett természetesen a tenyésztők nagy figyelmet fordítanak a *tejtermelő képességgel összefüggő tulajdonságok* javítására is. A tejmenyiségre, a beltartalomra és a tőgy küllemi tulajdonságaira irányuló szelekció mellett, 2000-ben megkezdődtek a gépi fejhetőség javítását célzó kutatás-fejlesztési munkák is, amelyek eredményeként hazánkban – hosszú szünet után – a magyartarka fajtában indultak el a műszeres fejhetőség-vizsgálatokat.

Az adatgyűjtés célja tenyészbikáink fejési sebesség tenyészértékének meghatározása. Ez irányú törekvéseinket igazolja az a tény is, hogy a modern Európa hegyitarka tenyésztésében egy kiegyensúlyozott tejtermelés mellett, ökológiailag stabil, kiváló ellenálló képességgel és hosszú hasznos élettartammal bíró tehénállományok jelentik a versenyképesség határait.

A *Magyartarka Tenyésztők Egyesületének* kiterjedt nemzetközi kapcsolatai elősegítik, hogy a fajtát ne csak országhatáron belül, hanem azon kívül is megismerjék. Az így megvalósuló – határokon átívelő – tenyésztési integráció keretei megteremtik a lehetőségét a fajta genetikai értékének az eddigieknél még hatékonyabb fokozására, versenyképességének megőrzésére.

Hazánk 1970 óta tagja az Európai Hegyitarka Tenyésztők Szövetségnek és alapító tagja a Szimentáli Világszövetségnek. Napi munkakapcsolatban állunk Ausztria, Német- és Franciaország, Szlovákia, Csehország és Szlovénia tenyésztő szervezeteivel. Kiterjedt kutatás-fejlesztési együttműködést valósít meg a *Kaposvári Egyetem Állattudományi* és a *Pannon Egyetem Georgikon Mezőgazdaságtudományi Karával*.